

**«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ**

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2023**

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ

Ռուսաց լեզվի դասերին 11-րդ դասարանների
աշակերտների խոսքի զարգացման ժամանակակից
մոտեցումներ

ԱՌԱՐԿԱ

Ռուսաց լեզու

ՀԵՂԻՆԱԿ

Միքայելյան Շուշանիկ

ՄԱՐԶ

Երևան

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Երևանի հ. 112 ավագ դպրոց

Բովանդակություն

Ներածություն	3
Գլուխ 1. Սովորողների խոսքի զարգացման մեթոդաբանությունը	5
Գլուխ 2. Ռուսաց լեզվի դասերին 11-րդ դասարանի աշակերտների խոսքի զարգացման արդյունավետ տեխնիկա և մեթոդներ.....	9
2.1 Ռուսաց լեզվի դասերին հաղորդակցական հմտությունների ձևավորում.....	13
Եզրակացություն, առաջարկություններ.....	17
Գրականության ցանկ	19

Ներածություն

« Ռուսաց լեզվի դասերին 11-րդ դասարանների աշակերտների խոսքի զարգացման ժամանակակից մոտեցումներ» թեմայի ուսումնասիրությունը նվիրված է այն ակտուալ խնդրին, որի հետ գործնականում բախվել է յուրաքանչյուր ուսուցիչ՝ սովորողների մտքերը բանավոր և գրավոր արտահայտելու անկարողությունը, առավել ևս օտար լեզվով: Աշակերտներին ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքին ընտելացնելը դպրոցի և յուրաքանչյուր ուսուցչի առաջնահերթ խնդիրն է: Ռուսաց լեզուն այս առումով բացառիկ հնարավորություններ ունի և անհրաժեշտ է փնտրել ձևեր, աշխատանքի մեթոդներ՝ ուղղված սովորողների խոսքի զարգացմանը:

Սովորողների խոսքը զարգացնելը նշանակում է ձգտել այն դարձնել ավելի ազատ և համահունչ, ավելի արտահայտիչ և պատկերավոր, հետևաբար, այս մշակման մեջ ընտրվել են միայն այն մեթոդներն ու տեխնիկան, որոնք փորձարկվել են գործնականում: Այս նյութի գործնական ուղղվածությունը պայմանավորված է սովորողի տրամաբանորեն ճիշտ, ճշգրիտ և արտահայտիչ խոսքի ձևավորման արդիականությամբ:

Ժամանակակից կյանքն այսօր խիստ պահանջներ է դնում մարդու առջև: Դրանք են՝ կրթության բարձր որակը, նախաձեռնողականությունը, անկախությունը, հաղորդակցությունը, ստեղծագործական ունակությունները, և ամենակարևորը՝ տեղեկատվության մեծ հոսքի մեջ կողմնորոշվելու և ցանկացած հասարակությանը հարմարվելու կարողությունը: Ապագա կյանքին նախապատրաստությունը դրվում է դպրոցում, ուստի կրթության պահանջներն այսօր փոխում են իրենց առաջնահերթությունները:

Ավանդական կրթական համակարգը որոշակիորեն զիջում է հասարակության կարիքներին: Ժամանակակից դպրոցի խնդիրը պետք է լինի ինքն իրեն կատարելագործող մարդու ձևավորումը, ով կարող է ինքնուրույն որոշումներ կայացնել, պատասխանատու լինել այդ որոշումների համար և գտնել դրանք իրականացնելու ուղիներ:

Բացի այդ, ուսուցման գործընթացն արդյունավետ կազմակերպելու համար, տվյալ դեպքում՝ ռուսաց լեզվի դասը, ուսուցիչը պետք է ունենա առարկայական կրթության համակարգ ինքնուրույն ձևավորելու ունակություն, ուսուցման մեթոդների ճկուն և տարբերակված մշակման կարողություն:

Այս հետազոտական աշխատանքի **նպատակն** է զարգացնել ռուսաց լեզվի դասերին սովորողների խոսքը, բարձրացնել ուսուցման որակը:

Նպատակը իրականացնելու համար ձևակերպել ենք հետևյալ **խնդիրները**.

- Ուսումնասիրել սովորողների խոսքի զարգացման մեթոդաբանությունը,
- Մշակել խոսքի զարգացման դասավանդման մեթոդներ,
- Ձևավորել խոսքի զարգացման հմտություններ 11-րդ դասարանի աշակերտների շրջանում:

Գլուխ 1. Սովորողների խոսքի զարգացման մեթոդաբանությունը

Խոսքը մարդու ճանաչողական գործունեության էական պայման է, խոսքի շնորհիվ մարդը յուրացվում է, ձեռք բերում գիտելիքներ և փոխանցում այն: Խոսքը հաղորդակցության մեջ մարդու անձնական կարիքները բավարարելու, մարդկանց որոշակի խմբին միանալու միջոց է: Կարելի է ասել, որ մարդու գոյության իմաստը մեծապես որոշվում է փոխազդեցությամբ, փոխըմբռնմամբ, շրջապատի մարդկանց հետ շփվելով: Հետևաբար, ըստ Մ.Բ. Լիսինան՝ շփումն ուղղակիորեն կապված է վաղ մանկությունից մարդու անհատականության զարգացման հետ, քանի որ արդեն իր ամենապրիմիտիվ, անմիջականորեն հուզական ձևով այն հանգեցնում է երեխայի և ուրիշների միջև կապերի հաստատմանը և ձևավորում սոցիալական հարաբերություններ, որոնք անհատականության էությունն են[1]:

Խոսքի զարգացման մեթոդների նպատակները սերտորեն կապված են դպրոցականների ուսուցման, դաստիարակության և զարգացման նպատակների հետ: Մեթոդաբանության տեսության մեջ և դպրոցի ռուսաց լեզվի ծրագրում ավանդաբար առանձնանում են խոսքի զարգացման վրա աշխատանքի երեք ուղղություն.

1. Ռուսական գրական լեզվի նորմերի ուսուցում, որի արդյունքում ձեռք է բերվում խոսքի մշակույթի տիրապետում (մշակութային-խոսքային աշխատանք);

2. Խոսքի բառապաշարի և քերականական կառուցվածքի հարստացում, որը ներառում է բառապաշարային-իմաստային աշխատանք և ձևաբանության և շարահյուսության ուսուցում,

3. Սովորողների համահունչ - խոսքի զարգացում, այսինքն՝ աշխատել խոսքի գործունեության բոլոր տեսակների վրա, տեքստ ստեղծելու և այն ընկալելու հմտությունների և կարողությունների վրա:

Սովորողների խոսքի զարգացման այս երեք ոլորտները ներառում են և պարտադիր բաղադրիչ, և՛ հատուկ աշխատանք՝ կանխելու և վերացնելու խոսքի սխալները:

Խոսքի հիմնական տեսակները ներառում են.

1. Նոր նյութ սովորելու դաս,

2. Համակցված դաս,
3. Ուսումնասիրված նյութի համախմբման դաս,
4. Թեստային դաս;
5. Մխալների վրա աշխատելու դաս,
6. Գրավոր աշխատանքի վերլուծություն:

Խոսքի զարգացման վերաբերյալ իմ աշխատանքում ես հիմնվում եմ հետևյալ **սկզբունքների վրա**.

1. **Խոսքի առաջնահերթության սկզբունքը** նշանակում է խոսքի գործունեության բոլոր տեսակների ներառումը աշխատանքի մեջ՝ լսել, խոսել, կարդալ, գրել, և ոչ միայն խոսքից քաղված օրինակների վերլուծություն: Միննույն ժամանակ, զգալի ուշադրություն է դարձվում դպրոցականների առօրյա խոսքին և նրանց շրջապատին:
2. **Ինտեգրման սկզբունքը** (ռուսաց լեզու և գրականություն). հայեցակարգային ապարատի սերտաճումը լեզվի և գրականության բնագավառում (ժանր, կերպար, սյուժեն որպես իրադարձությունների շղթա):
3. **Հետևողականության սկզբունքը**. տեխնիկայի կանոնավոր կիրառում:

Ի՞նչը կարելի է լավ ելույթ համարել: Ինչի՞ն պետք է ձգտեն ուսուցիչը և աշակերտը: Ժամանակակից ծրագիրը բավականին մեծ պահանջներ է դնում դպրոցականների խոսքի զարգացման վրա:

Նախ, խոսքը պետք է **իմաստալից լինի**. Զրույցների, պատմվածքների, գրավոր էսսեների բովանդակությունը տրամադրվում է գրքերով, նկարներով, էքսկուրսիաներով, հատուկ դիտարկումներով, սեփական մտորումներով, փորձառություններով: Պատմվածքը կամ շարադրությունը պետք է կառուցված լինի սովորողին լավ հայտնի (ոչ հորինված) նյութերի վրա՝ դիտարկումներ, կյանքի փորձ, գրքերից քաղված տեղեկություններ, փաստեր. *կարող ես խոսել կամ գրել միայն այն մասին, ինչ լավ գիտես: Այնուհետև աշակերտի պատմությունը կլինի լավ, հետաքրքիր, օգտակար թե՛ իրեն, թե՛ ուրիշներին, երբ այն կառուցված է փաստերի իմացության, դիտարկումների վրա, երբ արտահայտում է դիտավորյալ, ոչ գեղարվեստական*

փորձառություններ: Այս ակնհայտ թվացող ճշմարտությունը պետք է կրկնել, քանի որ հաճախ դպրոցում երեխաներին խնդրում են խոսել այն մասին, ինչ չգիտեն, ինչին պատրաստ չեն:

Երկրորդ, ցանկացած արտահայտած խոսք պետք է համապատասխանի տրամաբանության օրենքներին. հետևողականություն, ներկայացման վավերականություն, բացթողումներ և կրկնություններ, ոչ ավելորդ, բովանդակությունից բխող եզրակացությունների առկայություն:

Երրորդ, խոսքի ճշգրտությունը ենթադրում է բանախոսի կամ գրողի կարողությունը ոչ միայն փաստեր և զգացմունքներ հաղորդելու, այլև դրա համար լավագույն լեզվական միջոց ընտրելու:

Սրանից բխում է **չորրորդ պահանջը**՝ լեզվական միջոցների հարստությունը, տարբեր իրավիճակներում տարբեր հոմանիշներ ընտրելու կարողություն, բովանդակությունը լավագույնս փոխանցող նախադասության տարբեր կառուցվածքներ:

Հինգերորդ պահանջը խոսքի հստակությունն է, ունկնդրի և ընթերցողի համար մատչելիությունը, դրա կենտրոնացումը հասցեատիրոջ կողմից ընկալման վրա: Խոսքը «փչանում» է ավելորդ շփոթությունից, խորհուրդ չի տրվում խոսքը ծանրաբեռնել մեջբերումներով ու տերմիններով:

Արտահայտություն - **վեցերորդ պահանջը**, որին պետք է համապատասխանի խոսքը, ներառում է հստակ միտք, համոզիչ, հակիրճ փոխանցելու կարողություն: Խոսքի արտահայտչականությունն ու հստակությունը ենթադրում են նրա մաքրությունը, այսինքն. ավելորդ բառերի բացակայություն:

Ինձ համար՝ որպես ռուսաց լեզվի և գրականության ուսուցչի, հատկապես կարևոր է խոսքի կոռեկտությունը (**յոթերորդ պահանջը**)՝ համապատասխանությունը գրական նորմերին:

Սովորողների խոսքի զարգացման մեթոդները ներառում են.

1. Ընդունիչ. Այն օգնում է ձևավորել սովորողների խոսքի ակտիվությունը: Սա ներառում է զրույց, ուսուցչի պատմություն, տեքստի ընթերցում, կարդալու կանոններ,

2. Վերարտադրողական. Այս մեթոդը ներառում է խոսքի զարգացման առաջադրանքների տարբեր տեսակներ

3. Արդյունավետ. Այն ապահովում է մաքերի արտահայտում բանավոր և գրավոր ձևերով: Այս մեթոդը օգտագործվում է տեքստի վերլուծության մեջ.

4. Մոդելավորման մեթոդ. Այս մեթոդը բաղկացած է բանալի բառերի հիման վրա տեքստ ստեղծելուց, պատրաստի պլանի համաձայն էսսեններ գրելուց:

Սովորողների խոսքի զարգացումը միտքը ճիշտ, հստակ, արտահայտիչ բանավոր և գրավոր ձևով արտահայտելու ունակությունն է՝ արտահայտության հաղորդակցման իրավիճակին համապատասխան:

Երեխաներին ճիշտ և գեղեցիկ խոսել սովորեցնելն ամենադժվար գործերից է, որը պահանջում է որոշակի մոտեցում: Դպրոցականների հետագա կրթության և դաստիարակության որակն ուղղակիորեն կախված է դրա լուծման հաջողությունից: Ներկայումս կրթական համակարգը կանգնած է այն խնդրի առաջ, որ դպրոցականների ուսուցման հետ կապված դժվարությունների թիվը անշեղորեն աճում է: Խոսքի զարգացման խնդիրը ավանդաբար համարվում է ռուսաց լեզվի ուսուցման տեսության և պրակտիկայում որպես կարևորագույններից մեկը: Այս խնդիրը եղել և գտնվում է մարդու գործունեությունը ուսումնասիրող բազմաթիվ գիտությունների՝ մանկավարժության, հոգեբանության և բանասիրության ուշադրության կենտրոնում[3]:

Այժմ ուշադրությունը կենտրոնացված է նպատակային, համակարգված, լեզվական գիտելիքների վրա հիմնված, դպրոցականներին տարբեր տեսակի խոսքի գործունեության ուսուցման վրա: Ներկա փուլում հիմնական խնդիրը սովորողների մոտ գիտելիքների յուրացման անհրաժեշտության ձևավորումն է:

Այս առաջադրանքի որոշիչ պայմաններից մեկը ճիշտ զարգացած խոսքն է՝ երեխաների համապարփակ լիարժեք զարգացման կարևորագույն շերտը: Որքան ավելի ընդարձակ և ճիշտ լինի սովորողների խոսքը, այնքան ավելի հեշտ է նրա համար արտահայտել իր մտքերը, այնքան լայն են նրա հնարավորությունները ճանաչողական գործունեության մեջ: Ճիշտ արտասանության ձևավորումը բարդ գործընթաց է, երեխան

սովորում է կառավարել իր խոսքի օրգանները, ընկալել իրեն ուղղված խոսքը, վերահսկողություն իրականացնել ուրիշների և իր խոսքի վրա:

Հետևաբար, սովորողների խոսքի զարգացումը ռուսաց լեզվի ուսուցման գործնական կողմն է, այն հմտությունների և կարողությունների ձևավորումը, որոնք նպաստում են բառապաշարի հարստացմանը, բոլոր քերականական միջոցների ազատ օգտագործմանը՝ խոսքի մասերի ձևեր, արտահայտություններ, նախադասություններ տարբեր տեսակներ, բառակազմական մոդելներ, ինչպես նաև մտքերը, գիտելիքները, զգացմունքները արտահայտելու հմտությունների ձևավորումը:

Այսպիսով, գրագետ կառուցված խոսք կարելի է ձեռք բերել, եթե պահանջների ամբողջ փաթեթը բավարարվի: Այնուամենայնիվ, չպետք է մոռանալ, որ բանավոր և գրավոր խոսքի ձևավորման ողջ գործընթացը հիմնված է մարդու ուղեղի այնպիսի հոգեբանական որակների վրա, ինչպիսիք են հիշողությունը, ուշադրությունը, մտածողությունը (պատկերների ստեղծումը): Առանց դրանք հաշվի առնելու անհնար է սովորողների խոսքի զարգացումը:

Գլուխ 2. Ռուսաց լեզվի դասերին 11-րդ դասարանի աշակերտների խոսքի զարգացման արդյունավետ տեխնիկա և մեթոդներ

Ժամանակակից կրթությունը կապված է առաջին հերթին զարգացող և կրթական գործառույթների հետ. ռուսաց լեզվի, ինչպես նաև գրականության ուսուցման անհատականության վրա հիմնված տեխնոլոգիաներով: Սա ենթադրում է սովորողի խոսքի կարողությունների համակողմանի զարգացման, լեզվական կոմպետենտության ձևավորման անհրաժեշտություն: Մենք պետք է ձևավորենք բանավոր և գրավոր խոսքին տիրապետող մարդ:

Իմ կարծիքով խոսքի զարգացումը դպրոցում ռուսաց լեզվի դասաժամերի հիմնական խնդիրն է, ուստի այս ուղղությամբ մշտական և համակարգված աշխատանք է պահանջվում:

Խոսքը մարդու ամենաբարդ գործունեությունն է և ստեղծագործական գործունեությունը, որը ներառում է դիտելու, մտածելու, երևակայելու, ինչպես նաև լսելու կարողությունը:

Նախ, նա, ով ասելիք ունի, սովորում է խոսել, հետևաբար երեխաներին պետք է սովորեցնել ոչ թե արտահայտության տեխնիկական ձևավորում, այլ խոսքի մտածողություն, խոսքի ստեղծագործականություն, ինչպես նաև ուրիշի խոսքի ընկալում:

Սովորողների խոսքի զարգացումը ռուսաց լեզվի դասերին ենթադրում է խոսքի գործունեության բոլոր տեսակների բարելավում (խոսել, լսել, կարդալ, գրել) և իրականացվում է երեք ուղղություններով, որոնք կազմում են մեկ ամբողջություն.

Սովորողների խոսքի զարգացման առաջին ուղղությունը ռուսերեն գրական արտասանության նորմերի յուրացումն է, բառաձևերի ձևավորումը, բառակապակցությունների և նախադասությունների կառուցումը, բառերի օգտագործումը դրանց բառապաշարի իմաստին և ոճին համապատասխան:

Երկրորդ ուղղությունը բառապաշարի և խոսքի քերականական կառուցվածքի հարստացումն է:

Երրորդ ուղղությունը մտքերի համահունչ ներկայացման հմտությունների և կարողությունների ձևավորումն է:

Համահունչ խոսքի զարգացումը ենթադրում է աշխատանք հայտարարության բովանդակության, կառուցման և լեզվական նորմերի ձևավորման վրա, որն իրականացվում է հատուկ վարժություններ կատարելիս և ներկայացման և կազմի պատրաստման ժամանակ: Այն ներառում է թեման վերլուծելու, դրա սահմանները պարզելու, հիմնական գաղափարը որոշելու, դրան համապատասխան պլան կազմելու, նյութը համակարգելու, լեզվական միջոցները ճիշտ ընտրելու հմտությունների ձևավորում և կատարելագործում:

Խոսքի զարգացման վրա աշխատանքը ներառում է արտահայտիչ ընթերցանության հմտությունների ձևավորում: Արտահայտիչ ընթերցանության դասերին նախորդում և ուղեկցվում է սովորողների խոսքի լսողության զարգացման վրա աշխատանքով (բառով հնչյունները տարբերելու, բառերը հստակ արտասանելու, շեշտված և չընդգծված վանկերի տարբերում, նախադասությունների սահմանները որոշելու, ձայնը բարձրացնելու և իջեցնելու ունակություն, արագացնել խոսքի տեմպը, ընդգծել այն բառը, որի վրա ընկնում է տրամաբանականը շեշտը): Շատ կարևոր է ապահովել, որ յուրաքանչյուր տեքստ չկարդացվի միապաղաղ, անարտահայտիչ:

Ներկայում կիրառվող մեթոդը ուղղված է սովորողներին տարբեր խոսակցական միջոցների (տեսակներ, խոսքի ոճեր և այլն) ծանոթացնելուն, բայց ոչ դրանց գործնական յուրացմանը. խոսքի զարգացումը, հմտությունների և կարողությունների անբավարար ուսուցումը հանգեցնում են նրան, որ սովորողները սովորաբար գիտեն խոսքի հնարավորությունների մասին, բայց չգիտեն, թե ինչպես օգտագործել դրանք:

Իմ աշխատանքում ես օգտագործում եմ տեղեկատվական և խաղային տեխնոլոգիաներ, անհատականության վրա հիմնված և տարբերակված ուսուցում: Այս ամենը օգնում է սովորողներին հասկանալ, որ տիրապետելով խոսքի այս կամ այն հմտությանը, նրանք ընդլայնում են հաղորդակցվելու և այլ մարդկանց վրա ազդելու իրենց կարողությունը, որ խոսքի տիրապետումն անհրաժեշտ է ինքնարտահայտման, իրենց հաստատման համար:

11-րդ դասարանի ռուսաց լեզվի դասերիս ընթացքում հիմնական ուշադրությունը դարձնում եմ տեքստին, ուստի փորձում եմ տեքստի հիման վրա առաջադրանքներ ընտրել:

Իմ աշխատանքում ես ներառում եմ աշխատանքի հետևյալ հիմնական տեսակները.

1. Աշխատեք տեսողական աջակցությամբ:

Տեսողական աջակցությամբ աշխատանքի տեսակները.

ա) բանավոր երկխոսություն. բ) բանավոր պատմություն; գ) գրավոր պատմություն:

2. Ստեղծագործական աշխատանքներ (կոմպոզիցիաներ)՝ հիմնված անձնական տպավորությունների վրա:

3. Բանավոր քննարկումներ.

Այս աշխատանքի հիմնական նպատակն է սովորեցնել լսել, ձևակերպել մտքերը և վիճարկել դրանք:

4. Լեզվական խաղեր:

Ներկայացնում առաջադրանքների օրինակներ, որոնք ես կիրառում եմ 11-րդ դասարանի աշակերտների շրջանում:

Առաջադրանք 1: «Продолжи». Внимательно прочитай начало текста. Придумайте и запишите продолжение в стиле автора.

Почки раскрываются, шоколадные, с зелеными хвостиками, и на каждом зеленом клювике висит большая прозрачная капля...

Առաջադրանք 2.. «Составь рассказ».

Расположите предложения так, чтобы вышел связный рассказ.

Спит Маша и видит сон. Дом у него был изо льда. Позвал он Машу в дом. Сидит на лавочке Мороз Иванович. На стенах блестели снежные звездочки. На полу лежал пушистый снег.

Առաջադրանք 2. «Редактирование текста».

Выпал первый снег. Лес и теперь хорош. На березах еще были желтые листья. Ели и сосны были зеленее, чем летом. Сухая осенняя трава выглядывала из-под снега желтой щеткой. Мертвая тишина была кругом. Была прозрачная вода в озере.

Առաջադրանք 4. Մեթոդական տեխնիկա՝ «Աստիճանային արտահայտություն թեմայի շուրջ»:

Ռուսաց լեզվի դասի սկզբում սովորողներին առաջարկում եմ իրենց աշխատանքին նստելուց առաջ մի արտահայտություն ասեն ուսումնասիրվող աշխատանքի մասին: Եթե այն խորն է, բովանդակալից ու վերլուծված, ոչ ստանդարտ, ապա աշակերտը տեքստը կարդացել է բովանդակալից՝ պատրաստ դասին երկխոսության: Եթե արտահայտությունները մակերեսային են, միգուցե չեն գիտակցվում, ապա դա որոշում է

կոնկրետ աշակերտի դասին պատրաստվելու որակի մակարդակը: Եթե սովորողը չի կարողանում խոսել, ուրեմն նա չի կարողացել ստեղծագործությունը:

Այս տեխնիկայի առավելությունը՝ սովորողներին դասին պատրաստելն է: Այն տևում է 7-8 րոպե: Հետաքրքիր արտահայտություններից ուսուցիչը կարող է սկսել դասը:

Այս մեթոդական տեխնիկայի համակարգված կիրառումը թույլ է տալիս զարգացնել սովորողների խոսքը: Աշակերտները չեն վախենում իրենց կարծիքն արտահայտել, փորձում են պաշտպանել այն, փորձում են ապացուցել իրենց տեսակետը: Նրանք տարբեր լեզվական միջոցների կիրառմամբ տարբեր հայտարարություններ են կազմում: Նրանք սկսում են զարգացնել լեզվի զգացողությունը, բառի զգացումը: Խոսքի հմտությունների կատարելագործումը նպաստում է նրանց հաջող ուսմանը, ելույթներին տարբեր մրցույթներում և օլիմպիադաներում:

Երեխաներն իրենց վստահ են զգում դասարանում պատասխանելիս: Նրանք դրական են ընկալում «Ռուսաց լեզու» առարկան և հաճույքով հաճախում դասերին:

2.1 Ռուսաց լեզվի դասերին հաղորդակցական հմտությունների ձևավորում

Ժամանակակից դպրոցական կրթության հիմնական նպատակը աշակերտի անձի ամբողջական և բազմաչափ զարգացումն է, նրա սոցիալական ադապտացումը և ապագա մասնագիտական գործունեության ոլորտում արդյունավետ իրականացումը: Անհատի հաջող սոցիալականացման, ինտելեկտուալ և հուզական զարգացման համար անհրաժեշտ պայման է ընդհանուր և հաղորդակցական մշակույթ:

Լեզվի որպես հաղորդակցման միջոց օգտագործելը բանախոսից պահանջում է իմանալ բազմաթիվ կանոններ և նորմեր, որոնք պետք է հաշվի առնի ռուսաց լեզուն: Որտեղ, երբ, ինչ, ինչպես են ասում, ինչ նշանակություն են տալիս առանձին բառերին և արտահայտություններին՝ կախված կոնկրետ հանգամանքներից, այս ամենը կարգավորվում է հաղորդակցական իրավասությամբ: Հաղորդակցական իրավասությունը կառուցվածքային կրթություն է, որը որոշվում է հաղորդակցության բարդ կառուցվածքով: Վերջինս ներառում է մի շարք փուլեր՝ ինքնորոշում

հաղորդակցական իրավիճակում, երբ որոշվում է հաղորդակցությանը մասնակցելու անհրաժեշտությունը և նպատակը: Հետևաբար, հաղորդակցական իրավասության ձևավորման և զարգացման բոլոր մեթոդները բարդ են:

Ռուսաց լեզվի դասերին սովորողների հետ աշխատելիս ես հաճախ օգտագործում եմ կրթական երկխոսության ձևը: Երկխոսությունը կարող է լինել երկու տեսակի՝ տեղեկատվական (երբ յուրաքանչյուր աշակերտ նոր տեղեկատվություն է ստանում ընկալման գործընթացում) և մեկնաբանական (երբ երկխոսության ընթացքում տեղի է ունենում կարծիքների փոխանակում, երկու աշակերտների հայտնի փաստերի գնահատում, դրանց մեկնաբանում): Տեղեկատվական երկխոսությունը սովորաբար կազմակերպվում է նոր գիտելիքների յուրացման գործընթացում, և ես դասի ցանկացած կառուցվածքային տարրի մեջ ներառում եմ մեկնաբանական երկխոսություն (տնային առաջադրանքների ստուգում, նոր գիտելիքների համախմբում, ամփոփելով)[2]:

Ես կլենտրոնանամ մեկնաբանական երկխոսության վրա, որի նպատակն է երկխոսական կրթական և գիտական խոսքի զարգացում, գիտական տեղեկատվության ըմբռնում, դրա գործարկում տերմինների օգտագործմամբ (նախապատրաստական երկխոսություն), ինտելեկտուալ և խոսքի ռեակցիաների արագության բարձրացում զրույցի հաջորդականության անկանխատեսելի փոփոխություններում (ինքնաբուխ երկխոսություն): Մեկնաբանական երկխոսության կազմակերպման ժամանակ կարելի է առանձնացնել երկու փուլ՝ առաջինը բովանդակալից պլանի պատրաստումն է, երկրորդը՝ երկխոսության իրականացումը: Երկխոսությունների համար առարկայական պլան պատրաստելու բազմաթիվ եղանակներ կան: Ամենաառաջինն ալը համարում եմ ուսումնասիրվող թեմայի նյութերի հիման վրա երկխոսությունների կազմակերպումը:

Ռուսաց լեզվի դասընթացը ներառում է խոսքի հաղորդակցման մշակույթի յուրացում առօրյա, կրթական, պաշտոնական բիզնեսի և սոցիալ-մշակութային ոլորտներում: Դպրոցականները սովորում են նպատակներ դնել և հասնել դրանց բանավոր և գրավոր հաղորդակցության ընթացքում՝ ստանալ անհրաժեշտ տեղեկատվություն, ներկայացնել և խելամիտ կերպով պաշտպանել սեփական տեսակետը երկխոսության և հրապարակային ելույթների ժամանակ՝ հիմնված դիրքերի բազմազանության ճանաչման և այլ մարդկանց կարծիքների նկատմամբ հարգանքի վրա: Կատարելով

ստեղծագործական աշխատանք և գործնական գրելու հմտություններ՝ երեխաները հնարավորություն են ստանում պատրաստվել առարկայի վերջնական քննությանը, գիտելիքներ ձեռք բերել, թե որտեղից կարող են ինքնուրույն ստանալ անհրաժեշտ տեղեկատվություն, և շատերը հետաքրքրվում են հետազոտական գործունեությամբ: Գրավոր հաղորդակցմանն ուղղված մեթոդները սովորողներին թույլ են տալիս փորձ ձեռք բերել տեղեկատվություն հավաքելու, մշակելու և գրառումների համար տեքստեր պատրաստելու, հողվածների, հաղորդագրությունների համար դպրոցի կայքի, տեղական պարբերականի համար, ինչպես նաև օգնում է դասընկերների հետազոտական աշխատանքների մասնագիտական գնահատմանը, երբ սովորողները հանդես են գալիս որպես հակառակորդներ նախագծերը պաշտպանելու կամ ակնարկներ գրելիս: Դասընթացներն ավարտելուց հետո սովորողները իրենց պատրաստ են զգում շփվելու՝ հիմնվելով ձեռք բերած գիտելիքների և փորձի վրա, հետևաբար նրանք ունեն ժամանակակից աշխատաշուկայում պահանջված լինելու իրական հնարավորություն: Կարծում են՝ սովորողների նախագծերի գործողությունները շատ կարևոր են՝ ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաները, աշակերտակենտրոն ուսումնառությունը և սովորողների ինքնուրույն աշխատանքը համատեղելու լավագույն միջոցներից մեկը: Հաղորդակցական իրավասության ձևավորման մեջ աշակերտները հիմնովին փոխվում են և ուսուցչի դիրքորոշումը. Նա դադարում է լինել «օբյեկտիվ գիտելիքի» կրողը, որը փորձում է փոխանցել սովորողին: Նրա հիմնական խնդիրն է դրդել սովորողներին ցույց տալ նախաձեռնողականություն և անկախություն: Ուսուցիչը ստեղծում է պայմաններ, զարգացող միջավայր, որտեղ յուրաքանչյուր աշակերտի համար հնարավոր է դառնում զարգացնել որոշակի հմտություններ իր ինտելեկտուալ և այլ կարողությունների զարգացման մակարդակով. շփվել ցանկացած տեսակի զրուցակցի հետ՝ հաշվի առնելով նրա առանձնահատկությունները. պահպանել կապը հաղորդակցության մեջ, պահպանելով հաղորդակցության նորմերը և կանոնները. լսել զրուցակցին, հարգանք և հանդուրժողականություն դրսևորելով ուրիշի կարծիք նկատմամբ, վիճել և պաշտպանել սեփական կարծիքը, խրախուսել զրուցակցին շարունակել շփումը, իրավասու լուծել հակամարտությունները հաղորդակցության մեջ, անհրաժեշտության դեպքում փոխել խոսքի առոգանությունը. գնահատել

հաղորդակցման իրավիճակի հաջողությունը, ճիշտ ավարտել հաղորդակցման իրավիճակը:

Հաղորդակցական իրավասությունը ռուսաց լեզվի և գրականության ողջ դպրոցական դասընթացի ուսումնասիրության կարևոր խնդիրներից է: Այսպիսով, ձևավորելով սովորողների առանցքային կոմպետենցիաները, մենք կատարում ենք սոցիալական պատվերը՝ ապրել իմացող մարդու դաստիարակության համար:

Եզրակացություն, առաջարկություններ

Խոսքի զարգացումը սովորողների և ուսուցիչների երկարատև աշխատանքն է, որի համակարգված լինելու դեպքում անպայման իր արդյունքը կտա: Չէ՞ որ բոլորը գիտեն, որ փոքր հաջողությունը բերում է մեծի, խոսքը լավանում ու հարստանում է, քանի որ ձայնն ու խոսքը տրված է մարդուն մտքերն ու զգացմունքները արտահայտելու համար: Սա բնության օրենքն է: Դա դիտարկել սովորելը յուրաքանչյուր մարդու խնդիրն է:

Այս հետազոտության կենտրոնական նպատակն էր խթանել սովորողների խոսքի զարգացման դրական փորձը ռուսաց լեզվի դասընթացներում, որի վերջնական նպատակն էր բարձրացնել ընդհանուր ուսուցման հաջողությունը: Խոսքի զարգացման մեթոդոլոգիաների համակարգված հետազոտության, դասավանդման նորարարական մեթոդների մշակման և 11-րդ դասարանի աշակերտների մոտ այդ մեթոդների գործնական կիրառման միջոցով կարելի է մի քանի նշանակալից եզրակացություններ անել:

Նախ, խոսքի զարգացման մեթոդոլոգիաների ուսումնասիրությունը արժեքավոր պատկերացումներ է տվել լեզվի յուրացման և հաղորդակցման բազմակողմ բնույթի վերաբերյալ: Ակնհայտ է, որ խոսքի արդյունավետ զարգացումը վերաբերում է ոչ միայն լեզվական իմացությանը, այլ նաև ներառում է կարևոր տարրեր, ինչպիսիք են հաղորդակցման հմտությունները, վստահությունը և մշակութային իրազեկությունը:

Երկրորդ, ռուսաց լեզվի դասընթացի ընթացքում խոսքի զարգացման մասնագիտացված ուսուցման մեթոդների մշակումը առանցքային քայլ է գերնպատակին հասնելու համար: Այս մեթոդները պետք է նախագծված լինեն ոչ միայն լեզվական իրավասությունը զարգացնելու, այլ նաև գաղափարները հստակ արտահայտելու, իմաստալից խոսակցությունների մեջ ներգրավվելու և լեզվի մշակութային և պատմական համատեքստի հետ կապ հաստատելու կարողությունը:

Երրորդ, 11-րդ դասարանի աշակերտների մոտ խոսքի զարգացման հմտությունների հաջող ձևավորումը ծառայում է որպես այդ ջանքերի հնարավոր օգուտների խոստումնալից ցուցիչ: Դիտարկված դրական արդյունքները ցույց են տալիս, որ խոսքի

զարգացման դասավանդման լավ կառուցվածքային և նորարար մոտեցումն իսկապես կարող է հանգեցնել ուսումնառության արդյունքների բարելավմանը:

Հետազոտության արդյունքների և եզրակացությունների հիման վրա առաջարկվում են հետևյալ առաջարկությունները՝ ռուսաց լեզվի դասընթացներում սովորողների խոսքի զարգացման համար.

- **Խրախուսեք արտադպրոցական գործունեությունը.** Աջակցեք ռուսաց լեզվին և մշակույթին առնչվող արտադասարանային միջոցառումներին, ինչպիսիք են լեզվական ակումբները, մշակութային միջոցառումները կամ լեզվական խորացման ծրագրերը:
- **Տեխնոլոգիաների ինտեգրում.** Ներառեք տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ, ինչպիսիք են լեզուների ուսուցման հավելվածները և մուլտիմեդիա ռեսուրսները՝ ավանդական դասավանդման մեթոդները լրացնելու համար:
- **Ակտիվ մասնակցություն.** Խթանել ակտիվ մասնակցությունը դասարանի քննարկումներին, բանավեճերին և ներկայացումներին: Ստեղծեք աջակցող դասարանային միջավայր, որը կխրախուսի սովորողներին ինքնավստահ արտահայտվել:

Գրականության ցանկ

1. Аксенова, А.К. Развитие речи учащихся на уроках грамматики и правописания / А.К. Аксенова, Н.Г. Галунчикова. - М.: Просвещение, 2002.
2. Стативка, В.И. Обучение диалогической речи на уроках русского языка. [Текст] / В.И. Орехова // Русский язык в школе. - 2002. - № 6.
3. Федоренко Л.П. Анализ теории и практики методики обучения русскому языку. Курск, 1994. – 56 с.